

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Eva Kiššová

Romské děti a jejich trávení volného času ve školní družině
v Měrovicích nad Hanou

Olomouc 2023

vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedených pramenů a literatury. V Olomouci dne 18. 4. 2023

Děkuji paní PhDr. Jitce Plischke, Ph.D., za všechny podněty a rady, které mi poskytla jako vedoucí mé bakalářské práce při jejím zpracování.

Také děkuji zaměstnancům a žákům Základní školy v Měrovicích nad Hanou, za pomoc při provádění výzkumu pro bakalářskou práci.

Obsah

ÚVOD.....	6
1 Školní družina.....	8
1.1 Dokumentace školní družiny.....	8
1.2 Funkce, činnosti a cíle školní družiny.....	9
1.3 Osobnost a kvalifikace vychovatelky ve školní družině.....	12
2 Výchova ve volném čase.....	15
2.1 Volný čas.....	15
2.1.1 Volný čas dětí.....	16
2.2 Činnosti ve volném čase.....	17
2.2.1 Hra.....	18
2.2.2 Učení.....	18
2.2.3 Práce a výchova k práci.....	18
2.3 Funkce a cíle výchovy ve volném čase.....	19
3 Romové a jejich charakteristika.....	21
3.1 Romové v České republice.....	21
3.2 Romské tradice a hodnoty.....	22
3.3 Romská rodina.....	22
3.4 Romské děti a škola.....	23
3.5 Romské děti a volný čas.....	24
4 Shrnutí teoretické části.....	26
PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
5 Charakteristika školní družiny v Měrovicích nad Hanou.....	27
6 Metodologie.....	29
6.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek.....	29
6.2 Výzkumná metoda a sběr dat.....	29
6.2.1 Časový snímek.....	29
6.2.2 Polostrukturovaný rozhovor.....	36
6.2.2.1 Výzkumný vzorek.....	36
6.2.2.2 Otevřené kódování.....	37
6.2.2.3 Axiální kódování.....	38
6.2.2.4 Selektivní kódování.....	40
6.3 Zhodnocení výzkumu.....	44
Diskuze.....	47
Závěr.....	49

SEZNAM LITERATURY	50
Seznam schémat	53
Seznam příloh	54
Přílohy	55

ÚVOD

Tématem bakalářské práce jsou romské děti a jejich trávení volného času ve školní družině v Měrovicích nad Hanou. Téma jsem si vybrala proto, že ve školní družině v Měrovicích nad Hanou jsem pracovala tři roky a také proto, že mě vždy romská problematika zajímala. Asi proto, že bydlím v Kojetíně, kde je spousta romských spoluobčanů a já mezi nimi vyrůstala od malička. Setkala jsem se s mnoha názory na romskou komunitu, ať už kladnými či zápornými. Já sama svůj názor na ně za svůj život několikrát přehodnocovala. Proto jsem se toto téma rozhodla hlouběji prozkoumat a zkusit lépe pochopit jejich kulturu a trávení volného času. Toto téma jsem si vybrala také proto, že za ty tři roky ve školní družině jsem zažila velký úbytek žáků, kteří navštěvují tuto školní družinu. Samozřejmě v tom sehrál svoji roli covid, kdy školní družina u nás ve škole nefungovala, žáci si zvykli chodit po škole domů a trávit svůj volný čas na tabletech a mobilech. Jen těžko se vracejí zpět do družiny, kam dříve chodili rádi. Přijde mi, že jim chybí motivace, nic se jim nechce a rodiče je v tom většinou podporují. Ráda bych našla to, co bude tyto romské žáky bavit a naláká je zpět do školní družiny, kde budou svůj volný čas trávit rádi a ne, jen proto, že rodiče chtějí, aby tam žáci chodili.

Hlavním cílem je na základě zpracování a analýzy získaných dat navrhnout případné zlepšení chodu školní družiny v Měrovicích nad Hanou, aby tam žáci chodili rádi a s nadšením. Nabídnout nové volnočasové aktivity pro tuto školní družinu, které budou bavit romské žáky a nalákají je zpět do této školní družiny.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a praktickou. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola je soustředěna na školní družinu, na její obecnou charakteristiku, její základní funkce a cíle, dále se zde zabývám charakteristikou vychovatele. V druhé kapitole se věnuji výchově ve volném čase, vymezuji zde pojem volný čas, vysvětluji funkce výchovy ve volném čase. Poslední kapitola teoretické části je zaměřena na charakteristiku romského etnika, jeho kulturu, rodinu. Dále na vztah Romů ke vzdělávání a k volnému času.

Praktickou část tvoří charakteristika školní družiny v Měrovicích nad Hanou, popis jejího chodu během školního roku. Dále je praktická část tvořena výzkumy, vycházejícími z metod tzv. smíšeného výzkumu a jsou to: časový snímek jednoho týdne činnosti školní družiny

v Měrovicích nad Hanou a kvalitativní výzkum, pro který jsme zvolili metodu rozhovoru s žáky školy v Měrovicích nad Hanou, jejich rodiči, vychovateli i paní ředitelkou.

Bakalářská práce by měla být přínosem pro školní družinu v Měrovicích nad Hanou, ale i pro obdobné školní družiny, kde převládá účast romských žáků. Chtěla bych pomoci zaplnit tuto školní družinu zpět žáky, kteří tam budou svůj volný čas trávit aktivně a rádi a ne, jen proto, aby někde byli. Měla by být ku prospěchu vychovatelkám, kterým by měla dát rady, jaké aktivity tito žáci rádi dělají, co je baví.

1 Školní družina

První kapitola je věnována školní družině, která je pro naši práci důležitá. Tato kapitola je rozdělena do tří podkapitol. Nejprve si charakterizujeme školní družinu a budeme se věnovat dokumentům, které jsou potřebné pro chod školní družiny. Dále si popíšeme funkce školní družiny a činnosti, které jsou zde vykonávány. Pojmenujeme si cíle školní družiny. Popíšeme si osobnost vychovatelky, jakou by měla mít odbornou kvalifikaci a vysvětlíme si, jaký je rozdíl v pracovní náplni hlavní vychovatelky.

Školní družiny začaly vznikat po druhé světové válce většinou při základních školách, ale mohou být i zařízení pro žáky z více základních škol. Školní družina je většinou pro žáky prvního stupně základní školy. Jedno oddělení má kapacitu maximálně 30 žáků, o počtu žáků na jednoho vychovatele rozhoduje ředitel školy. (Bendl, 2005, s. 134) Družina je přechod mezi výukou a pobytem doma. Má svoje specifika, která ji odlišují od výuky. Svůj provoz začíná většina družin ranní činností, kde žáci čekají, než začne škola. Probíhají zde jen odpočinkové činnosti. Poté činnost pokračuje hned po vyučování a končí ve vymezenou hodinu nebo odchodem žáků domů. (Pávková a Hájek, 2007, s. 9, 10)

Za školní družinu se platí poplatek, který se škola od školy liší. Její provoz může být i o prázdninách a může spolupracovat s jinými subjekty a organizovat akce ve volných dnech. Také může zajišťovat zájmové kroužky, které mohou navštěvovat i děti, které do družiny nejsou přihlášeny. (Knotová, 2011, s. 58)

1.1 Dokumentace školní družiny

Školní družina je zřizována podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů a řídí se vyhláškou MŠMT ČR č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání ve znění pozdějších předpisů. (Knotová, 2011, s. 58)

O přijetí žáků do školní družiny rozhoduje ředitel, na základě řádně vyplněné přihlášky. V přihlášce musí být uveden rozsah docházky a způsob odchodu žáka ze školní družiny. (Informace k přihlašování a přijímání žáků do školních družin a školních klubů, 2014)

Její provoz se řídí podle vnitřního řádu školní družiny a školním vzdělávacím programem pro školní družiny. Školní družina musí vést určitou dokumentaci jako rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku, evidenci žáků, doklady o přijímání žáků, výroční zprávy o své činnosti, třídní knihu, která poskytuje informace o průběhu vzdělávání, školní řád nebo vnitřní řád, knihu úrazů a záznamy o úrazech žáků. (Školský zákon ve znění účinném ode dne 1.2.2022)

Vnitřní řád školní družiny vydává ředitel školy, upravuje provoz a podmínky chodu družiny. Je závazný pro pedagogické pracovníky a pro rodiče má informační charakter. Obě strany by s ním měly být seznámeny. Řád školní družiny by měl obsahovat provozní dobu, kdo může školní družinu navštěvovat, jak přihlásit žáky do školní družiny, jaké místnosti družina využívá, práva žáků a zákonných zástupců, jak probíhají platby za školní družinu, podmínky docházky a vyzvedávání žáků, přechod žáky ze školy do družiny, zajištění bezpečnosti a zdraví v družině, režim školní družiny, spolupráce s rodiči, jaký by měl být postup vychovatelky při nevyzvednutí žáka ze školní družiny, provoz družiny o prázdninách a pravidla styku se zákonnými zástupci. (Pávková a Hájek, 2007, s. 46,47)

1.2 Funkce, činnosti a cíle školní družiny

Školní družina plní různé funkce, podle mnoha rodičů je to hlavně funkce sociální, tedy hlídání dětí. Další důležitou funkcí je naučit žáky účelnému a smysluplnému trávení volného času. Žáci se zde vychovávají, vzdělávají i rekreují a k tomu slouží různé činnosti ve školní družině. (Pávková a Hájek, 2007, s. 15, 16) Dochází zde k pravidelnému a každodennímu ovlivňování volného času žáků. Činnosti školní družiny specificky navazují na vzdělávání základní školy. Není ovšem pokračováním výuky. Vychovatel by měl mít denní činnosti sestaveny tak, aby vyhovovaly požadavkům psychohygieny. Také by činnosti měly vyhovovat potřebám a zájmům dětí a brát ohled na jejich věkové zvláštnosti. (Pávková, 2008, 113-115)

Dle našeho názoru je z pohledu rodičů nejvíce důležitá sociální funkce, tím nemyslíme jen hlídání dětí, ale i to, že ve školní družině získávají sociální kontakt s dalšími dětmi. Ostatní funkce školní družiny už je tolik nezajímají. Pro většinu dětí je důležitý sociální kontakt s ostatními dětmi a také trávit svůj volný čas smysluplně.

Program školní družiny by měl být velice pestrý a různorodý, aby se žáci seznámili s různými činnostmi. Pestrá škála zájmových činností je důležitá pro další vývoj žáků. Žáci si musí nejprve vyzkoušet, co je bude bavit a až potom mohou vybírat, v čem chtějí pokračovat a co je bude naplňovat. (Bendl, 2015, s. 134)

Odpočinek a rekreace jsou důležitými aspekty výchovy ve volném čase. Žáci by se měli naučit rozumně odpočívat a regenerovat své síly. Je to jeden z nejdůležitějších úkolů výchovy ve volném čase. Odpočinkové činnosti jsou klidné a nenáročné jak pohybově, tak psychicky. Oproti tomu rekreační činnosti jsou pohybově náročnější a měly by probíhat na čerstvém vzduchu. Mezi odpočinkové činnosti můžeme zařadit klid na koberci či na lehátku, relaxační cvičení, různé deskové hry, četbu, klidové hry. Jako rekreační činnosti zařazujeme různé pohybové hry, hudebně-pohybové hry a tematické vycházky. (Pávková, 2008, s. 83-87) Z vlastní zkušenosti můžeme říct, že rekreační činnosti mají žáci většinou nejraději, protože se u nich mohou dobře odreagovat.

Zájmové činnosti rozvíjí osobnost žáka a uspokojují jeho potřeby a zájmy. Zájmy jsou aktivačně motivační a vedou nás k činnostem. Můžeme je dělit z různých hledisek. Podle úrovně činnosti je dělíme na aktivní a receptivní. Aktivní zájmová činnost je taková, při které žáci sami vyvíjí nějakou činnost. Při receptivní činnosti vnímají pouze předmět zájmu. Dále je můžeme dělit podle intenzity zájmu na povrchní a hluboké. Hloubkou zájmu myslíme úsilí, které musí žáci vynaložit na uspokojení zájmu. Hluboké zájmy nás obohacují. Podle časového trvání můžeme zájmy dělit na dočasné, přechodné a trvalé. Další dělení můžeme být podle stupně koncentrace na jednostranné a mnohostranné. Kdy mnohostranné zájmy jsou povrchní a jednostranné naopak hluboké. Zájmy můžeme dělit také podle společenských norem na žádoucí a nežádoucí. Ve školní družině se nám bude nejvíce hodit dělení podle obsahu na zájmy společenskovední, pracovní-technické, přírodovědně-ekologické, esteticko-výchovné, tělovýchovné, sportovní, turistické a zájmy spojené s výpočetní technikou. (Pávková, 2008, s. 92, 93)

Sebeobslužné činnosti jsou takové činnosti, při kterých si žáci upevňují hygienické a kulturní návyky. Tyto činnosti by měly žáky vést k samostatnosti. Uplatňuje se zde učení senzomotorické a sociální. (Pávková, 2008, s. 102)

Do veřejně prospěšných činností můžeme zařadit dobrovolnou práci ve prospěch druhých a ochranu životního prostředí. Musíme zde však dodržet princip dobrovolnosti, proto je důležitá motivace. Veřejně prospěšné a sebeobslužné činnosti k sobě patří a navazují na sebe. (Pávková, 2008, s. 102)

Do přípravy na vyučování spadá vypracovávání domácích úkolů, které by mělo být se souhlasem rodičů a zařazovat by se mělo až po 15 hodině, ale také zábavné procvičování učiva. Mezi základní formy přípravy na vyučování patří písemné přípravy, didaktické hry a ověřování osvojených poznatků v praxi. (Pávková, 2008, s. 104, 106) Příprava na vyučování je důležitá hlavně pro žáky z nepodnětného prostředí a pro žáky sociálně znevýhodněné. Tato činnost by jim měla pomoci zlepšit studijní výsledky (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 146) Pokud se žákům nabídne procvičování učiva pomocí deskové hry nebo hry na tabletu, tak je to většinou baví a ani si neuvědomí, že se vlastně učí. Nám se na procvičování malé násobilky osvědčila desková hra Vzhůru na matematiku.

Z časových důvodů nelze všechny činnosti zařadit do jednoho dne, i když se většina činností spolu prolíná. Vychovatelka by měla tyto činnosti při týdenním plánování rozdělit rovnoměrně. Brát ohled by měla na denní potřeby žáků. Vychovatelka by měla nechat žáky aktivně se zapojovat do plánování a obsahu činností. (Pávková, 2008, s. 113-115)

Ve školní družině probíhají činnosti řízené i neřízené. Řízená činnost je plánovaná vychovatelkou a má stanovený výchovný cíl. Neřízená činnost neboli volná hra je spontánní činnost žáků. Řízené činnosti by měly v družině převažovat. (Pávková, 2008, s. 115)

Aby školní družina mohla plnit své funkce a úkoly, musí splňovat podmínky personální, materiální, řídicí a kontrolní. Pro činnost je důležité zázemí a vybavení školní družiny. Žákům by měla navozovat pocit radosti a bezpečí. Prostor by měl být uspořádán tak, aby si žáci mohli hrát ve skupině i samostatně. Část místnosti by měla být pokryta kobercem, aby si žáci mohli hrát i na podlaze. Uspořádání nábytku by mělo podporovat komunikaci mezi žáky. Do vybavení by měly patřit stavebnice, deskové hry, sportovní náčiní, výtvarné pomůcky, knihy a dětské časopisy, hudební nástroje, televizor, audiovizuální technika, počítač či tablety. (Pávková a Hájek, 2007, s. 41-43) Domníváme se, že na vesnicích mohou mít ve škole problém s umístěním školní družiny a také mohou mít nedostatečné vybavení. Mohou chybět

dílničky pro práci s různými materiály, nebo může být nedostatečně vybavena tělocvična s malým prostorem.

Důležitá je pro činnost školní družiny také motivace. Vychovatel by měl umět u žáka vyvolat zájem k určitým činnostem a tím uspokojovat potřeby žáků, jako potřebu poznání, seberealizace, pochvaly a uznání a získání nových zkušeností. Motivaci můžeme dělit na primární a sekundární. Primární motivace je ve výchově ve volném čase základním typem motivace. Je to motivace k jedné činnosti. Motivace sekundární je s činností vnitřně spojena. Dítě si zvnitřňuje určitou činnost. (Pávková a Hájek, 2007, s. 67, 68)

Cílem školní družiny je obohatit denní program žáka, dát mu odborné pedagogické vedení při každodenních činnostech a podporovat jeho individualitu. Žák by se v ní měl přirozeně rozvíjet a také cítit bezpečné prostředí. Při stanovování cílů lze vycházet z obecných cílů podle školského zákona, nebo můžeme použít cíle, jak jsou uvedeny v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Vychovatelka by měla průběžně stanovené cíle sledovat. Ve školní družině by měli žáci získávat určité kompetence. Mezi ně patří kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a k trávení volného času. (Pávková a Hájek, 2007, s. 10-13)

1.3 Osobnost a kvalifikace vychovatelky ve školní družině

Vychovatel nebo vychovatelka může pracovat ve školní družině, školním klubu, domově mládeže, internátu a v zařízení pro ochrannou a ústavní výchovu. Ve všech zařízeních vychovatelka pedagogicky ovlivňuje volný čas dětí a mládeže. Její pracovní náplň se liší podle zařízení. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 132) Pro naši práci se zaměříme na vychovatelku ve školní družině.

Když chceme, aby družina správně plnila svoji funkci, je důležité mít dobrou vychovatelku. Osobnost vychovatelky tvoří vzdělání, zrání i sebevzdělávání. Vychovatelka musí splnit nějaké základní předpoklady. Důležitý je kladný vztah k dětem, empatie. Měla by umět vytvořit příjemné sociální klima. Mít mravní hodnoty, podle kterých také jedná. Umět s dětmi komunikovat jako s partnery. Měla by mít organizační schopnosti, umět děti motivovat k různým činnostem. Ráda si hrát a mít smysl pro humor. Vychovatelku posuzujeme i podle vzhledu, proto by měla mít vhodné oblečení, které je střízlivé a také

pohodlné. Její líčení by nemělo být výrazné ani agresivní. V komunikaci by měla mít nižší polohu hlasu, která se lépe poslouchá a vzbuzuje větší respekt. Její slovní zásoba by měla být bohatá a spisovná. (Pávková a Hájek, 2007, s. 32,33)

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s. 134) uvádí, že vychovatelka by měla mít určité vlastnosti, jako je schopnost přizpůsobit se změnám, řešit rychle různé situace, měla by být aktivní, tvořivá, hravá, mít smysl pro humor, příjemný vzhled a pochopení pro věkové zvláštnosti žáků.

Pro úspěšnou roli vychovatelky je důležité ovládat velkou škálu volnočasových aktivit, ale nejen to, musí umět pro tyto aktivity děti získat, vést je a rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti. Musí mít také určité vzdělání a všeobecný přehled minimálně na středoškolské úrovni. (Pávková a Hájek, 2007, s. 34)

Podle Pávkové a Hájka (2007, s 34) je předepsaná odborná kvalifikace:

- vysokoškolské vzdělání pedagogického směru zaměřené na vychovatelství, sociální pedagogiku nebo učitelství
- vyšší odborné vzdělání se zaměřením na vychovatelství nebo sociální pedagogiku
- bakalářské studium v oblasti pedagogických věd zaměřené na vychovatelství nebo sociální pedagogiku
- střední vzdělání s maturitní zkouškou zaměřené na přípravu vychovatelů
- střední vzdělání (nepedagogického směru) s maturitní zkouškou a dalším vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou se zaměřením na vychovatelství.

Každá vychovatelka by se měla dále vzdělávat například v těchto tématech: metodika a vedení zájmových činností, rozvoj komunikace při zájmových aktivitách, rozvoj tvořivosti, psychologické vedení zájmové činnosti, osobnostně sociální rozvoj, posilování odolnosti vůči stresu. (Pávková a Hájek, 2007, s. 35)

Pracovní náplň vychovatelky vychází z pracovní smlouvy. Většinou zahrnuje činnosti jako výchovně – vzdělávací práce s dětmi, poučení o bezpečnosti dětí při různých činnostech,

navozování radostné a bezpečné atmosféry, komunikace s rodiči, účast na pedagogických poradách. (Pávková a Hájek, 2007, s. 36)

Vedoucí vychovatelka, kterou jmenuje ředitel, má sníženou dobu přímé pedagogické činnosti a jinou náplň práce. Do její náplně práce patří organizovat a koordinovat činnosti jednotlivých oddělení, dodržovat a kontrolovat správný režim dne, dohlížet na činnost ostatních vychovatelek, uvádět nové vychovatelky, podávat řediteli návrhy na nové vybavení školní družiny, hodnotit práci vychovatelek, organizovat zápis do školní družiny, navrhnout služby a suplování vychovatelek, řešit různé stížnosti. Vedoucí vychovatelka je přímo podřízená řediteli a řídí se jeho pokyny. (Pávková a Hájek, 2007, s. 37,38)

V této kapitole jsme se věnovali charakteristice školní družiny, popsali jsme si její dokumentaci. Vysvětlili si její funkce, cíle a popsali, jaké činnosti v ní probíhají. Dále jsme si charakterizovali osobnost vychovatelky. V následující kapitole se budeme věnovat výchově ve volném čase.

2 Výchova ve volném čase

Druhá kapitola je věnována výchově ve volném čase. Je rozdělena do několika podkapitol, kde si popíšeme, co je to volný čas, jak se vyvíjel a jaké jsou jeho funkce. Dále si zde vysvětlíme, jak je specifický volný čas dětí. Objasníme si činnosti, funkce a cíle výchovy ve volném čase.

Výchova je podle Průchy (2000, s. 14,15) činnost, při které dochází k předávání vzorců a norem chování, komunikačních rituálů, hygienických návyků z generace na generaci. To se děje v rodinném prostředí od raného věku. Výchovu dělíme na rozumovou, mravní, tělesnou a uměleckou. Jejím hlavním znakem je záměrnost a cílevědomost. Výchova může být uvědomovaná nebo neuvědomovaná.

Výchova ve volném čase je specifická výchovná oblast. Jsou v ní zachovány základní prvky výchovy jako záměrnost a cílevědomost, ale také má své zvláštnosti jako nenásilnost a dobrovolnost. Výchova ve volném čase není limitována věkem. (Bendl, 2015, s. 121) Jsou na ni kladeny specifické požadavky jako dobrovolnost, aktivita, seberealizace, pestrost, přitažlivost, zajímavost, citlivost, citovost a sociální kontakt. (Bendl, 2015, s. 128) Její obsah můžeme vymezit z různých pohledů podle věku, podle toho, kterou stránku osobnosti chceme rozvíjet, podle poslání organizace. (Bendl, 2015, s. 125)

2.1 Volný čas

Když se řekne volný čas, u většiny lidí to vzbuzuje příjemné pocity, protože je to čas, kdy děláme něco, co máme rádi, co nás baví a naplňuje. Je to doba, kterou máme vyhrazenou sami pro sebe. Každý jedinec si svoje aktivity ve volném čase představuje jinak. Třeba vaření může být pro někoho práce a pro jiného je to smysluplné trávení volného času, protože to dělá rád a je to pro něj příjemné.

Volný čas můžeme trávit třeba kutilstvím, turistikou, sportovními aktivitami, četbou, ale také nic neděláním a odpočinkem. Řadíme do něho také setkávání s přáteli, zábavu a nové zážitky. (Bendl, 2015, s. 118) Volný čas můžeme chápat ve dvou termínech. Jako negativní pojem, který znamená, že volný čas nám zbývá po odečtení studijního nebo pracovního času, úkolech doma a po uspokojení základních fyziologických potřeb. Nebo pozitivní pojem, který

říká, že volný čas je, když se cítíme svobodní, můžeme si sami vybrat, co budeme dělat, nikdo nás do ničeho nenutí. (Vážanský, 1995, s. 23, 24)

Mezi hlavní znaky volného času patří to, že člověk si sám volí, co bude dělat, je to pro něho příjemné, má z toho radost a tyto činnosti přispívají k rekreaci, odpočinku a obnově sil. Je to doba, kdy děláme, co nás baví, naše koníčky, hobby. (Bendl, 2015, s. 120) Volný čas je pro nás pozitivní hodnotou, pokud ho využíváme správně a užitečně. Pokud ho nevyplňujeme užitečně, stává se pro nás zátěží. Je to tehdy, pokud ho využíváme ke kouření, pití alkoholu nebo hraní hazardních her. (Spousta, 1994, s. 36)

Tak jak se vyvíjela společnost, tak se vyvíjely i požadavky na volný čas. V 50. a 60. letech 20. století, kdy byla dlouhá pracovní doba, byly základní funkce volného času odpočinek, rekreace a oddech. V 70. a 80. letech už lidé nechtějí jen rekreaci a oddech, ale také zábavu a prožitky. Tady se začala rozvíjet zájmová činnost a vznikl velký počet zájmových kroužků jako pionýr, přírodovědné a technické kroužky a turistika. V 90. letech se dopředu dostává kultivace člověka. (Němec, 2002, s. 15, 16)

Knotová (2011, s. 25) uvádí, že volný čas můžeme třídit podle jeho pojetí do tří skupin. První skupina je optimistická, tohle pojetí vidí ve volném čase smysl života. Druhá skeptická nebo také kritická skupina vidí negativní stránky volného času a třetí skupina realistická, vychází z toho, že ve volném čase vytváříme hodnoty.

Podle Opaschowského jsou funkce volného času rekreace, kompenzace, výchova a vzdělávání, kontemplace, komunikace, participace, integrace a enkulturace. Funkcí rekreační rozumíme zotavování a uvolnění, kompenzací odstraňování frustrace, kontemplací hledání smyslu života. Participací rozumíme účast na vývoji společnosti, integrací začleňování do společnosti a enkulturací myslíme kulturní rozvoj. (Hofbauer, 2004, s. 14,15)

2.1.1 Volný čas dětí

Volný čas dětí má svoji zvláštnost a to, že je požadováno jeho pedagogické ovlivňování, protože děti nemají tolik zkušeností a neumí se sami vyznat ve velkém množství zájmových činností. Samozřejmě pedagogické vedení musí být nenásilné. (Pávková, 2008. s. 13) S volným časem dítěte nejprve nakládá jeho matka a otec tím, že s ním hraje hry a dělají různé

činnosti odpovídající jeho věku. Dítě se těmito činnostmi zároveň učí. Když jde dítě do školy, disponuje jeho volným časem učitel, který mu dává úkoly i mimo vyučování. Poté dítě začíná mít své zájmy, které dělá v čase, který mu zbývá po splnění všech povinností. Se svým volným časem umí většinou nakládat až dopívající a dospělí jedinci. (Spousta, 1996, s. 12)

Školy mohou nabízet různé volnočasové aktivity, které propojují vzdělání s volným časem. Jsou to třeba jazykové, počítačové nebo přírodovědecké kroužky. Pořádají také jednorázové volnočasové aktivity jako návštěvy muzeí, divadel, kin, kulturní, společenské a sportovní akce. (Hofbauer, 2004, s. 66, 68)

Svůj volný čas děti tráví v různém prostředí. Mohou ho trávit doma, ve škole, v různých institucích, ale také venku na ulici. Trávení volného času na ulici u malých dětí bez dohledu dospělého může být pro jejich výchovu ohrožující. (Pávková, 2008, s.14) Dle našeho názoru není trávení volného času na ulici bez dozoru ohrožující jen pro malé děti, ale i pro starší děti. Rodiče by měli vědět, kde a s kým tráví jejich dítě volný čas a mluvit s nimi o tom, co ve volném čase dělají. Mohou tak předcházet negativním vlivům jako záškoláctví nebo kouření.

Děti oproti dospělým mají hodně volného času, proto bychom měli mít zájem o to, aby ho trávily smysluplně. Na prvním místě v zajišťování volného času je rodina, ale té většinou chybí materiální vybavení, čas i odborná kvalifikace. Proto jsou tu různé instituce, kde děti mohou trávit svůj volný čas. Kvalitní výchova dětí je nejlepší prevence proti negativním vlivům. (Pávková, 2008, s. 14)

2.2 Činnosti ve volném čase

Činnosti ve volném čase obsahují základní lidské činnosti, jako je hra, učení a práce. Každá činnost má svá specifika, ale v praxi se propojují. Pedagog výchovně ovlivňuje tyto činnosti a zařazuje je do režimu dne. Ve výchově ve volném čase je důležitý požadavek aktivity. Její obsah můžeme vymezit z různých pohledů. My si ho rozdělíme podle základních lidských činností. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 124)

2.2.1 Hra

Každý člověk si rád hraje, je to pro něj příjemný pocit. Z toho důvodu má tato činnost své místo ve výchově ve volném čase. Hru můžeme definovat jako spontánní a dobrovolnou činnost. Hrát si můžeme sami nebo ve skupině. I hra má své funkce, měla by rozvíjet osobnost jedince a plnit funkci vzdělávací a terapeutickou. Hra se vyznačuje spontánností, fantazií a iniciativou. Měla by obohacovat náš každodenní život. Všechny hry mají své pravidla a řád. (Spousta, 1996, s. 22)

2.2.2 Učení

Učení můžeme chápat jako osvojování dovedností a vědomostí. Učíme se vlastně celý život, ale největší význam má učení v dětském věku a u mladistvých. Učení může být spontánní nebo záměrné. Máme různé druhy učení, jako senzomotorické, kdy se učíme pohybovým činnostem a koordinaci pohybu. Dále osvojování vědomostí, kterému můžeme říkat pamětné učení. Učíme se i jak řešit problémy, jak rozvíjet myšlenkové operace a nesmíme zapomenout na sociální učení, kam spadá komunikace a sociální interakce. Tyto druhy učení jsou obsaženy v činnostech ve volném čase. Senzomotorické při pohybových aktivitách, sebeobsluze i zájmových činnostech. Pamětné učení využíváme při nácviu básní nebo písní. K řešení problémů nám volný čas dává mnoho příležitostí. Také sociální učení se ve volném čase dobře uplatňuje. Vznikají při něm různé sociální skupiny s podobnými zájmy. Žáci se tedy učí při každé činnosti ve volném čase. Získávají dovednosti, které pak umí využít v praxi. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 127, 128)

2.2.3 Práce a výchova k práci

Práce je typická lidská činnost. Tato činnost sice převládá až v dospělosti, ale může se objevit i v jiných etapách života. Pomocí práce vytváříme hodnoty materiální nebo duchovní. Na práci dětí a mládeže jsou kladeny specifické požadavky. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 129)

Výchova k práci začíná už v rodině. Děti by se měly k práci vychovávat už od nízkého věku, kdy mohou mít drobné povinnosti a učí se sebeobsluze. Dále tato výchova pokračuje v mateřské škole, kde se děti dál učí sebeobsluze. Na základní škole této výchovy ubývá a na střední škole pokračuje podle zaměření studia. Méně výchovy k práci bude na gymnáziu a více na učilišti, kde se mládež učí budoucí povolání. Nejvíce se na výchově k práci podílí

volnočasové zařízení, které nabízejí různé manuální zájmové kroužky. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 129)

V této podkapitole jsme si popsali činnosti ve volném čase. Tyto činnosti v různé míře zařazujeme i do aktivit ve školní družině. V další podkapitole si pojmenujeme funkce výchovy ve volném čase a vysvětlíme si její cíle.

2.3 Funkce a cíle výchovy ve volném čase

Bendl (2015, s. 122, 123) uvádí tyto funkce volného času:

Výchovně – vzdělávací funkce je záměrné a cílevědomé ovlivňování osobnosti jedince. Pro úspěšné plnění této funkce musíme volit takové pedagogické prostředky, které berou ohled na zvláštnosti výchovy ve volném čase. Děti získávají nové dovednosti a zkušenosti v různých zájmových činnostech.

Zdravotní funkce znamená, že aktivity, které děláme ve volném čase, podporují zdravý tělesný, duševní i sociální rozvoj jedince. Vychovatel má na to různé možnosti, jako vhodně uspořádat režim dne, zařazovat pohybové aktivity, aby se děti protáhly po tom, co ve škole celý den sedí. Vést děti ke zdravému životnímu stylu.

Sociální funkce je zajištění dohledu nad dětmi, když jsou rodiče v práci, ale také navazování nových vztahů a přátelství a utužování těch předešlých. Děti si mají zlepšovat komunikační schopnosti.

Preventivní funkce spočívá v předcházení negativních jevů jako záškoláctví, lhaní, krádeže, šikana, útky z domova a další. Výchovné aktivity slouží jako primární prevence.

Cíle stejně jako obsah můžeme formulovat z odlišných pohledů podle věku, druhu instituce, druhu činnosti, podle toho, na kterou složku osobnosti se zaměřujeme. Nejobecnější cíl výchovy ve volném čase je naučit jedince hospodařit s volným časem. Dále jsou tu dílčí cíle jako efektivně odpočívat, rozvíjet zájmy, rozvíjet své schopnosti, uspokojovat své potřeby, vést k celoživotnímu vzdělávání. Vychovatelka při plánování výchovné činnosti musí promýšlet a formulovat výchovné cíle konkrétně. (Bendl, 2015, s. 124, 125)

Pro volbu cílů musíme znát i podmínky, a to vnější i vnitřní. Vnějšími podmínkami myslíme, jaké máme prostory a materiální vybavení. Vnitřní podmínky se týkají věkových a individuálních zvláštností žáků. (Bendl, 2015, s. 125)

Ve druhé kapitole jsme se věnovali výchově ve volném čase. Definovali jsme si zde pojem volný čas a vysvětlili si, jak je specifický volný čas dětí. Charakterizovali jsme si základní činnosti ve volném čase a popsali si funkce a cíle výchovy ve volném čase. V poslední kapitole se budeme věnovat romskému etniku, protože je to stěžejní pro naši práci. Protože v praktické části se budeme věnovat volnému času romských dětí ve školní družině.

3 Romové a jejich charakteristika

V poslední kapitole si vysvětlíme, kdo jsou to Romové a jak dnes žijí v České republice. Definujeme si jejich rodinu a také se blíže podíváme na jejich hodnoty a tradice. Jako poslední si popíšeme, jaké problémy mají romské děti ve škole a jak je specifický jejich volný čas.

Pojem Rom v překladu z romštiny znamená muž nebo člověk. Pro romskou ženu se užívá slovo „romňi“. (Hladík, 2006, s. 42)

Romové původně pochází z Indie, kde patřili mezi nejnižší společenskou třídu. (Bakalář, 2004, s. 17) Do střední Evropy přišli ve 13. století a na naše území začátkem 15. století. Dnes tento kočovný národ žije na všech pěti kontinentech, nejvíce však v Evropě. Ve všech zemích jsou Romové nazýváni minoritní společností. (Davidová, 1995, s. 14, 15) Jsou tedy považováni za národnostní menšinu. Nemají svůj vlastní stát.

Romy charakterizuje tmavá pigmentace vlasů a očí a žlutohnědá barva pleti. Romové mají svá pravidla, vnitřní zákony i hodnoty. Mají i svůj tradiční způsob života a kulturu. Mezi nejdůležitější charakteristiku romského etnika patří romský jazyk. Romština je považována za plnohodnotný indoevropský jazyk. Předává se z generace na generaci. I když v České republice dnešní Romové už používají směs romštiny a češtiny. (Davidová, 1995, s. 16, 17)

Také romské myšlení má svá specifika, je impulzivní a konkrétní. Své problémy řeší na poslední chvíli, nebo dokonce až když je pozdě. Nepřemýšlí o budoucnosti, ale žijí tady a teď. Mají neuvěřitelnou schopnost se přizpůsobovat změnám. (Geryková a kol., 2008, s. 37)

3.1 Romové v České republice

Dle kvalifikovaných odhadů žije v České republice asi 250 tisíc Romů, ale při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 se přihlásilo k romské národnostní menšině jen 21 691 obyvatel. Někteří Romové mají obavy hlásit se ke své národnosti, aby nebyli odsuzováni okolím. (Romská národnostní menšina, 2022) V České republice žijí slovenští, olašští a původní moravští Romové. Každá z těchto skupin má své tradice a trochu odlišný jazyk. (Hladík, 2006, s. 42, 45)

Romové bývají často vyloučeni na okraj společnosti, a to z více důvodů. Mohou být vyloučeni z občansko-politických důvodů, tím máme na mysli rasistické útoky, slovní i fyzické. Nejznámější pouliční skupina, která se vyhraňovala proti Romům, bylo hnutí skinheads. Dále mohou být vyloučeni z kulturních důvodů, a to můžeme pozorovat hlavně u dětí, kterým chybí žádoucí návyky a komunikační dovednosti. V romských rodinách se mluví směsí romštiny a češtiny, někdy i slovenštiny a děti, když přijdou do školy, mají malou slovní zásobu v českém jazyce. Možným řešením tohoto problému by byly přípravné ročníky. Romská vzdělanostní úroveň je na nízké úrovni, a to je i jedna z příčin kulturního vyloučení. Romové patří v České republice k nejnižší sociální vrstvě, a to je i důvod jejich sociálně-ekonomického vyloučení. (Hladík, 2006, s. 45)

3.2 Romské tradice a hodnoty

Romské hodnoty, zvyky a tradice jsou určeny hlavně jejich indickým původem. Velký význam je přikládán příbuzenskému soužití. Příbuzenstvo žije spolu ve skupině na jednom místě. Jejich členové ví, kam patří a od ostatních skupin cítí sociální odstup. Někteří Romové stále kočují, jiní se už dávno usadili na jednom místě. V minulosti provozovali různé profese, které se dědily po mnoho generací z otce na syna. (Bakalář, 2004, s. 46)

Mezi základní romské hodnoty patří nebo patřilo pravidlo čistoty. Byl to systém pravidel kontaktu mezi mužem a ženou, Romy a Neromy (gádži). Dříve mohli sňatky uzavírat jen příslušníci jedné subetnické skupiny. Také mají pravidla pro mytí a různá tabu, týkající se lidí, předmětů, jídla i konverzace. (Bakalář, 2004, s. 46)

Dále je pro Romy velmi důležité těhotenství, a proto je s ním spojeno několik zákazů a příkazů. Těhotná žena by se neměla dívat na ošklivé tvory, aby neměla ošklivé dítě. Neměla jíst kyselé, aby dítě nebylo zlé. Jinak může jíst a pít na co má chuť, tedy i alkohol. (Hladík, 2006, s. 47)

3.3 Romská rodina

Romská rodina byla donedávna patriarchální, kdy muž má právo dělat si, co chce a žena má podřadné postavení. (Bakalář, 2004, s. 41) Rodina je pro Romy největší hodnotou. Jejich rodinu donedávna tvořila velkorodina, kterou tvořilo několik základních rodin. (Davidová,

1995, s. 95) Nejužší rodinu, tedy nukleární Romové označují „romňi čhave“, širší rodinu „famel'ija“ a rodinný klan „Fajta“. (Kaleja a Knejp, 2009, s 102)

Romská rodina má svoje zvláštnosti, odlišné hodnotové priority i jiné funkce než rodina majoritní společnosti. Také má odlišné cíle rodinné výchovy. Jejich rodiny se vyznačují velkou soudružností a pevnými vztahy. Romští rodiče své děti milují a poskytují dětem vše, co mohou. Mezi přirozené vlastnosti Romů patří úcta a respekt. (Kaleja a Knejp, 2009, s. 101) Tady musíme autorovi oponovat, protože z naší zkušenosti, většina romských žáků úcty a respekt vůči dospělým nemá.

Žena má v romské rodině jasné postavení, a to být dobrou matkou a manželkou. Její role je ve starání se o domácnost a výchově dětí. Všechny domácí práce jsou pouze ženské. Mateřství je pro ně významná hodnota a ženy tak upevňují své postavení. Neplodné ženy mají život v komunitě těžký. Čím víc dětí matka má, tím víc povinností převádí na starší sourozence. (Kaleja a Knejp 2009, s 102, 103)

Děti jsou orientovány na své sourozence a je mezi nimi menší rivalita. Mají silné rodinné vazby. Rodiče přiznávají oblíbenost určitého dítěte a ostatní děti to tolerují. (Bakalář, 2004, s 44) Ale podle Kaleja a Knejpa (2009, s 102) rodiče milují všechny své děti stejně, i když největší péči dávají nejmladšímu dítěti.

Romské děti jsou vychovávány celou širší rodinou, většinou nechodí do školky až do té doby, než jim začne povinná předškolní docházka, proto nemají zkušenosti s organizovanou kolektivní činností. Už docela brzy jsou vychovávány k samostatnosti a rodiče s nimi jednájí jako s dospělými, proto také dříve dospívají. Rodiče své děti vychovávají k přežití a učí je jen nezbytné věci. V praxi to znamená, že malé děti neumí říct krátkou pohádku, ale znají hodnotu peněz. (Geryková a kol., 2008, s. 34)

3.4 Romské děti a škola

Romské děti to nemají vůbec jednoduché, od útlého věku jsou vystaveny dvěma odlišným kulturám i jazykům. Jako první slovo je matka učí „daje“ (matka) a dade“ (otec) až později matka a otec. (Balvín, 1997, s. 66)

Většina romských dětí neuspěje už u zápisu do školy, a to z důvodu, že se doma učí praktické věci, jako připravit jídlo mladšímu sourozenci nebo dělat domácí práce přiměřené svému věku. U zápisu se však vyžadují abstraktní dovednosti, které jim chybí. Taktéž neumí české básničky ani písničky, ale znají jejich romské. (Sedláčková, 2021)

Ve škole romské děti často zažívají další neúspěch, a to z různých důvodů. Pojdme se spolu na některé z nich podívat. Špatné bytové podmínky, děti se často nemají kde učit, protože bydlí v malých místnostech, ve velkém počtu lidí, kde je hluk. Jazykové těžkosti, děti doma často nemluví česky, ale romsky se směsicí slovenštiny a romštiny, proto mají malou slovní zásobu. Málo podnětné prostředí, ve kterém se dětem dostává málo péče. Způsob uvažování, kdy dítě žije tady a teď a nepřemýšlí nad tím, co bude. Těžko překonává svoji vůli. (Balvín, 1997, s. 60, 61)

V romských rodinách je nedostatek řádu. Děti dělají, co chtějí a kdy chtějí. Z důvodu této výchovy mají problém udržet ve škole pozornost. Jsou neschopni odložit uspokojení potřeb na pozdější dobu. Mnoho dětí vyrůstá bez vlivu rodičovské autority, což se opět projevuje ve škole. (Bakalář, 2004, s. 44-46)

Dalším problémem ve výchově je, že rodiče dětem nečtou, nerozvíjí jejich jemnou motoriku. Děti často neznají omalovánky, málo pracují s výtvarnými pomůckami. Doma jim chybí didaktické hračky. Toto jsou důvody, proč jsou špatně připraveny na školní docházku. Jejich často benevolentní výchova dětem opět stěžuje nástup do školy. Rodiče neřeší vývojové problémy svých dětí. (Zormanová, 2015)

Kaleja a Knejp (2013, s. 31) uvádí další problémy, se kterými se potýkají romské děti ve škole, jako nedostatek času a prostoru na domácí přípravu, neochota rodičů zajistit školní pomůcky, nezvyk na denní pevný režim a neschopnost se samostatně rozhodovat.

3.5 Romské děti a volný čas

Když chceme být úspěšní při práci s dětmi ve volném čase, nestačí nám pouze určitá dovednost. Musíme mít kladný vztah k dětem a ochotu předávat své dovednosti dál. Práce s romskými dětmi má své zvláštnosti. (Balvín, 1997, s.14)

Romové svůj volný čas rádi tráví pospolu, ale většinou ne moc smysluplně. Jejich volný čas bývá naplněn pitím alkoholu a povídáním si o „ničem“. Proto děti nemají dobrý vzor, jak trávit svůj volný čas. (Balvín, 1997, s. 69)

Volný čas romských dětí je naplněn činnostmi, které jim jdou lehce, jako pohybové aktivity a zpěv. Některé hrají i na hudební nástroje, ale jen těžko se učí noty, protože jim k tomu chybí vůle. Sport tyto děti baví, ale chybí jim vytrvalost pro pravidelné tréninky. Škola by měla znát, co děti baví a tyto činnosti v nich dál rozvíjet. Ve školní družině bychom se s těmito dětmi měli věnovat přípravě do školy, protože k tomu doma většinou nemají nejvhodnější podmínky. (Balvín, 1997, s. 63) Z vlastní zkušenosti můžeme říct, že jen málokteré dítě se doma do školy připravuje. Dokonce i děti v první třídě nemají doma skoro žádnou přípravu. V naší škole se osvědčilo povinné doučování, kde si děti opakují a upevňují učivo a v rámci školní družiny procvičujeme učivo hrou na tabletu.

Nejúčelnější metoda přípravy na život je ve volném čase hra. „*Využití specifík romské kultury je podmínkou úspěšného rozvíjení hry i při rozvíjení osobnosti romských dětí a mládeže.*“ (Balvín, 1997, s. 55) Hra rozvíjí rozum, city, tvořivost a fantazii. Pomocí hry můžeme vytvářet životní situace a pomoci tak utvářet dialog mezi romskou a českou populací. (Balvín, 1997, s. 55, 56)

V poslední kapitole jsme charakterizovali romskou národnostní menšinu. Popsali jsme romskou rodinu a také jsme vyjmenovali některé jejich tradice a hodnoty. Jako poslední jsme se věnovali romským dětem a vysvětlili jsme, jaké mají problémy ve škole a jak je specifický jejich volný čas.

4 Shrnutí teoretické části

V teoretické části bakalářské práce jsme charakterizovali školní družinu, protože ta je pro naši práci stěžejní. Popsali jsme, jakou musí vést dokumentaci, jak se do ní žáci přihlašují i to, že se její provoz řídí vnitřním řádem školní družiny. Dále jsem vysvětlili její cíle a funkce, také jsme popsali, jaké činnosti ve školní družině probíhají. Uvedli jsme, že hlavní funkce školní družiny není hlídání dětí, i když většina rodičů, to tak asi vnímá. Nejdůležitější funkce školní družiny je naučit žáky smysluplně trávit svůj volný čas. Pro správnou činnost školní družiny je důležitá vychovatelka, proto jsme si objasnili, jakou by měla mít osobnost i vzdělání.

Jak už jsme uvedli, jedna z funkcí školní družiny je naučit žáky smysluplně trávit svůj volný čas, proto jsme se v další kapitole věnovali pojmu volný čas, vysvětlili jsme, čím je charakteristický volný čas dětí a také jsme uvedli, jaké činnosti můžeme ve volném čase vykonávat.

Bakalářská práce se týká školní družiny, kterou navštěvují romské děti, z toho důvodu, jsme charakterizovali, kdo vlastně Romové jsou, jaké mají tradice a hodnoty. Také jsme popsali jejich rodinu. Pro naši práci bylo důležité objasnit, jaké mají romské děti problémy ve škole a co je pro ně typické v trávení volného času.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Charakteristika školní družiny v Měrovicích nad Hanou

V této kapitole se budeme zabývat školní družinou v Měrovicích nad Hanou, ve které jsme uskutečnili výzkumné šetření.

Školní družina v Měrovicích nad Hanou má jedno oddělení, které navštěvují žáci od 1. do 5. ročníku, kapacita je 30 žáků. Školní družinu stejně jako základní školu navštěvují převážně žáci romské národnosti. Pro školní družinu je využívána hlavně menší třída v přízemí a tělocvična. Někdy jsou využívány i třídy v prvním patře a učebna informatiky. Třída v přízemí je vybavena kobercem, vhodným nábytkem, počítačem, interaktivní tabulí a televizí. Dále jsou k dispozici různé hračky, hry, stavebnice, ale také tablety či notebooky.

Ve školním roce 2022/2023 navštěvuje základní školu 32 žáků. Do školní družiny je přihlášeno 25 žáků, z toho 4 žáci do družiny chodí, jen když mají kroužek nebo doučování. V průběhu školního roku se někteří žáci z družiny odhlašují. Škola organizuje tyto zájmové kroužky: anglický jazyk pro první a druhý ročník a badatelský kroužek, který je rozdělen na první a druhý ročník a třetí až pátý ročník. Školní družina organizuje jeden kroužek, a to sportovní hry, který je pro všechny ročníky. Všechny zájmové kroužky probíhají v době provozu školní družiny. V tom vidíme trochu problém, protože to stále narušuje chod školní družiny.

Provoz ranní družiny začíná 7:10 a končí 7:40. Do ranní družiny je sice přihlášeno pět žáků, ale přijdou do ní málokdy. Odpolední družina začíná 11:40 a končí 15:30. Do 15:30 však zůstávají jen dva žáci, většina žáků odchází v 15 hodin. Tři žáci odchází již ve 14 hodin.

V práci se zde střídají dvě vychovatelky, kterým jsou k dispozici čtyři asistentky pedagoga, které se také v družině střídají. Jedna vychovatelka je v této škole již pátým rokem a druhá nastoupila letos v lednu.

Školní družina pořádá během roku různé akce jako drakiádu, halloween, karneval nebo ples. V loňském roce jsme v družině měli několik projektových dnů, které byly hrazeny ze Šablón. Naši žáci se většinou bojí psů, proto jsme pro ně připravili canisterapii, ke Dni matek

si vyrobili kytici z keramické hlíny. V letošním roce jsou projekty pořádány už v rámci školy a ne družiny.

Školní družina má obsah vzdělávání daný Školním vzdělávacím programem školní družiny a ten navazuje na Školní vzdělávací program „Škola s úsměvem“. Její režim je upraven ve vnitřním řádu školní družiny, který můžeme najít na webových stránkách školy <https://zsmsmerovice.cz/dokumenty/rady-skoly>.

6 Metodologie

V praktické části bakalářské práce jsme realizovali výzkumné šetření ve školní družině v Měrovicích nad Hanou. Cílem bylo zjistit, jak zde žáci tráví čas. Jaké činnosti školní družina nabízí, jestli v ní nějaké činnosti chybí, nebo naopak jestli je nějakými činnostmi družina přesycena. Také jsme chtěli zjistit, z jakého důvodu se do školní družiny hlásí čím dál méně žáků. Sběr dat jsme realizovali od 20. 2. do 24. 2. 2023.

6.1 Cíl výzkumu a formulace výzkumných otázek

Hlavním cílem bakalářské práce bylo na základě zpracování a analýzy získaných dat navrhnout případné zlepšení chodu školní družiny v Měrovicích nad Hanou, aby tam žáci chodili rádi a s nadšením. Nabídnout nové volnočasové aktivity pro tuto školní družinu, které budou bavit romské žáky a nalákají je zpět do této školní družiny.

Pro tento cíl jsme zvolili následující výzkumné otázky:

1. Proč navštěvuje školní družinu stále méně žáků?
2. Jak zlepšit chod školní družiny?

6.2 Výzkumná metoda a sběr dat

K naplnění cíle bakalářské práce jsme si vybrali kvalitativní výzkum. Tímto termínem můžeme označit jakýkoli výzkum, jehož výsledků jsme nedosáhli pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 10). Při kvalitativním výzkumu si určíme téma a výzkumné otázky, které můžeme v průběhu výzkumu doplňovat. Výzkumník je takový detektiv, data sbírá v terénu, pozoruje a seznamuje se s lidmi. (Hendl, 2005, s. 49, 50) My jsme si pro naši práci vybrali časový snímek jednoho týdne školní družiny a polostrukturovaný rozhovor.

6.2.1 Časový snímek

Časový snímek je univerzální metoda nepřetržitého pozorování a zaznamenávání činností skupiny během dne. Slouží k tomu, abychom věděli, jaké činnosti během dne vykonáváme. (Pořid'te si časový snímek, 2011)

V rámci časového snímku jsme popsali chod školní družiny a práci vychovatelek během jednoho týdne. Tuto metodu sběru dat jsme zvolili proto, abychom se dozvěděli, jaké činnosti v družině probíhají během celého týdne.

Časový snímek 20. 2. – 24. 2. 2023

Pondělí 20. 2.

11:40 – 12:35

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- pár žáků obědvá v družině (z domu mají dvě svačiny, jednu místo oběda)

Odpočinkové činnosti:

- volné hry žáků: Duch, stavebnice, malování na interaktivní tabuli

12:35 – 13:00

Oběd:

- žáci, kteří končili vyučování, jdou na oběd, nebo svačí v družině

Odpočinkové činnosti:

- četba knihy

12:45

Odchází první skupinka 3. a 5. ročníku na doučování.

13:00

Odchází žáci prvního a druhého ročníku na kroužek angličtiny.

13:00 – 13:15

Odpočinkové činnosti:

- kresba obrázku podle čtené pohádky

13:15

Vrací se první skupinka z doučování a odchází druhá skupinka na doučování.

13:15 – 13:45

Odpočinkové činnosti:

- volné činnosti žáků: karty, stavebnice, povídání, malování

13:45

Vrací se druhá skupinka z doučování a žáci z kroužku angličtiny.

13:45 – 14:00

Pokračují odpočinkové činnosti.

14:00

Někteří žáci odchází domů.

14:00 – 15:00

Rekreační činnosti:

- procházka po vesnici

15:00

Většina žáků odchází domů.

15:00 – 15:30

Příprava na vyučování:

- vypracovávání domácích úkolů
- opakování učiva

Úterý 21. 2.

11:40 – 12:00

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají ve školní družině
- starší žáci odchází na oběd domů, před odpoledním vyučováním

Odpočinkové činnosti:

- volné hry dětí: Člověče nezlob se, karty, Bomba

12.00

Odchází žáci z prvního ročníku na doučování.

12:00 – 12:45

Odpočinkové činnosti:

- deskové hry

12:45

Vrací se žáci prvního ročníku z doučování a odchází čtvrtý a pátý ročník na odpolední vyučování.

12:45 – 13:00

Odpočinkové činnosti:

- četba z pohádkové knihy

13:00

Odchází většina žáků prvního a druhého ročníku na badatelský kroužek.

13:00 – 13:45

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, deskové hry

13:45

Vrací se žáci z badatelského kroužku.

13:45 – 14:30

Odpočinkové činnosti:

- deskové hry, karty

14:00

Odchází někteří žáci domů.

14:20

Vrací se žáci z odpoledního vyučování.

14:30

Odchází někteří žáci třetího, čtvrtého a pátého ročníku na badatelský kroužek.

14:30 – 15:00

Rekreační činnosti:

- krátká procházka po vesnici

15:00 – 15:30

Příprava na vyučování:

- vypracovávání domácích úkolů
- opakování učiva

Středa 22. 2.

11:40 – 12:35

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, hry na PC

12:35 – 13:15

Přichází další žáci z vyučování.

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, Člověče nezlob se

12:45

Odchází první skupina prvního ročníku na doučování.

13:15

Vrací se první skupina z doučování a odchází druhá skupina prvního ročníku na doučování.

13:15 – 14:00

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: Bombastická slovní hra, karty, Člověče nezlob se, stavebnice

13:30

Odchází pátý ročník na odpolední vyučování.

13:45

Druhá skupina se vrací z doučování.

14:00 – 14:15

Rekreační činnosti:

- volná hra žáků: hod na koš, vybíjená

14:15

Pátý ročník se vrací z doučování.

Většina žáků odchází na náboženství

14:15 – 15:00

Odpočinkové činnosti

- volná hra žáků: omalovánky, karty

15:00

Většina žáků odchází domů.

15:00 – 15:30

Příprava na vyučování

- vypracovávání domácích úkolů

Čtvrtek 23. 2.

11:40 – 12:00

Oběd

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

Odpočinkové činnosti

- volná hra žáků: Dobble, karty

12:00

Odchází všichni z prvního ročníku na doučování, v družině nikdo nezůstává.

12:35 – 13:00

Oběd

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

12:45

První ročník se vrací z doučování.

13:00

Odchází na doučování třetí, čtvrtý a pátý ročník.

13:00 – 14:00

Odpočinkové činnosti

- volná hra žáků: hry na PC, Pohádky v kostce

13:45

Třetí, čtvrtý a pátý ročník se vrací z doučování.

14:00

Odchází většina žáků na kroužek Sportovní hry, v družině zůstává pět žáků.

14:00 – 15:00

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, Člověče nezlob se, Bombastická slovní hra, stavebnice

14:45

Vrací se žáci z kroužku Sportovních her.

15:00

Většina žáků odchází domů.

15:00 – 15:30

Příprava na vyučování

- vypracovávání domácích úkolů
- opakování učiva

Pátek 24. 2.

11:40 – 12:35

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, hry na PC, stavebnice

12:35 – 13:00

Oběd:

- někteří žáci odchází na oběd do školní jídelny
- někteří žáci obědvají v družině

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, hry na PC, stavebnice

13:00 – 13:20

Rekreační činnosti:

- volná hra žáků: hod s míčkem, běh po tělocvičně

13:20 – 14:00

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, hry na PC, stavebnice, Člověče nezlob se, malování

14:00

Někteří žáci odchází domů.

14:00 – 14:30

Rekreační činnosti:

- volná hra žáků: florbal (střílení na bránu), hod na koš

14:30 – 15:00

Odpočinkové činnosti:

- volná hra žáků: karty, Dobble, Člověče nezlob se

15:00

Většina žáků odchází domů.

15:00 – 15:30

Příprava na vyučování:

- vypracovávání domácích úkolů
- opakování učiva

Z časového snímku je zřejmé, že režim školní družiny je ovlivněn probíhajícím doučováním a zájmovými kroužky, ale na tento režim jsou už v družině všichni zvyklí. Ve školní družině by měly probíhat tyto činnosti: odpočinkové, rekreační, zájmové, sebeobslužné, veřejně prospěšné a příprava na vyučování. Jak jsme psali v teoretické části,

nemůžeme z časových důvodů zařadit všechny činnosti do jednoho dne. Vychovatelka by je však měla rozdělit do týdenního plánu rovnoměrně. (Pávková, 2008, 113-115) Nám v činnostech chybí zájmové činnosti, které během našeho pozorování vůbec neproběhly. Dále se domníváme, že je zde málo rekreačních činností. V družině převládají odpočinkové činnosti, které jsou správně zařazovány po obědě, ale na tyto činnosti by měly navazovat činnosti rekreační nebo zájmové.

Na internetových stránkách školy (www.zsmsmerovice.cz) jsme se dozvěděli, že vzdělávací program školní družiny navazuje na školní vzdělávací program „Škola s úsměvem“. My jsme během pozorování zaznamenali málo řízených činností, při kterých by vychovatelka mohla naplňovat tento vzdělávací program. Ve školní družině by z důvodů naplňování vzdělávacího programu řízené činnosti měly převládat, zde je to však naopak a převládají neřízené činnosti neboli volná hra žáků.

Během našeho pozorování jsme si všimli, že někteří žáci v družině chodí od ničeho k ničemu a nudí se tam. Po celý týden se opakovaly stejné činnosti, které si žáci většinou vymýšlejí sami. Dle našeho názoru by čas v družině měl být využit efektivněji.

6.2.2 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor je podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 159) nejčastěji používaná metoda při sběru dat v kvalitativním výzkumu. Pomocí otevřených otázek v rozhovoru můžeme lépe pochopit pohled respondentů na určitý jev. Podle Mišoviče (2019, s. 80) je polostrukturovaný rozhovor oblíbený pro jednoduchost, flexibilitu, dostupnost a pochopitelnost.

6.2.2.1 Výzkumný vzorek

Za účelem výzkumného šetření jsme uskutečnili polostrukturovaný rozhovor ve školní družině v Měrovicích nad Hanou. Rozhovor jsme se rozhodli provést se čtyřmi žáky, dvěma rodiči a dvěma vychovatelkami. Žáky jsme vybírali podle toho, aby byli z různých ročníků, dva chlapeci a dvě dívky. U rodičů jsme se zaměřili na to, aby u jednoho děti navštěvovaly školní družinu a u druhého ne. Ve školní družině v Měrovicích pracují dvě vychovatelky a ty jsme obě k rozhovoru využili. Položky, které jsme zvolili k rozhovoru jsou uvedeny v přílohách č. 1, 2 a 3, kde jsou ukázky rozhovorů s žákem, rodičem a vychovatelkou.

Respondent 1 je žák prvního ročníku a má 6 roků.

Respondent 2 je žák pátého ročníku a je mu 12 let.

Respondentka 3 je žákyní třetího ročníku a její 9 let.

Respondentka 4 je žákyně čtvrtého ročníku a její 11 let.

Respondentka 5 je matka chlapce, který je žákem prvního ročníku a do školní družiny nechodí.

Respondent 6 je otec dvou dětí, které navštěvují základní školu v Měrovicích. Dcera je žákyní druhého ročníku a syn žákem třetího ročníku. Obě děti navštěvují školní družinu.

Respondentka 7 je vychovatelka ve školní družině v Měrovicích, pracuje zde necelé dva měsíce.

Respondentka 8 je vychovatelka ve školní družině v Měrovicích, pracuje zde pět let.

6.2.2.2 Otevřené kódování

Otevřené kódování je jednoduché a účinné, proto se používá v kvalitativních výzkumech. (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007, s. 211) Při otevřeném kódování se zabýváme kategorizací pojmů pomocí pečlivého prostudování dat. Pozorujeme věty či odstavce a přidělujeme jim jména, podle toho, co reprezentují. Pokládáme si otázky: Co je to? Co to reprezentuje? Tyto pojmy pak seskupujeme do kategorií. Název kategorie by měl, co logicky souviset s údaji, které bude zastupovat. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 42–48) Švaříček, Šed'ová a kol. (2007, s. 212) doplňují otázky při kódování: Co? Kdo? Jak? Kdy? Kde? Jak moc? Kvůli čemu? Pomocí čeho?

Metodou otevřeného kódování jsme došli k následujícím kategoriím a do nich spadajících kódů.

I. Důvody, proč žáci nenavštěvují školní družinu

Peníze

Ztráta času

Rodiče

II. Důvody, proč žáci navštěvují školní družinu

Rodiče

Zábava

Kroužky a doučování

Dohled nad žáky

Kamarádi

III. Činnosti, které žáky v družině baví

Sport

Karty

Tanec

Stavebnice

IV. Činnosti, které žáky v družině nebaví

Procházky

Výtvarné činnosti

Pracovní činnosti

V. Návrh nových činností

Stolní tenis

Výlety

Exkurze

VI. Problémy, které se týkají rodičů

Strach o děti

Nezájem o školu

Složitá komunikace

VII. Vybavení v školní družině

Spokojenost

Nové hry

Nové pomůcky na sport

Nedostatek materiálu na výtvarné činnosti

VIII. Náměty na změny ve školní družině

Nic

Větší prostor

Tematický plán

6.2.2.3 Axiální kódování

Axiální kódování následuje po otevřeném kódování, nyní jsme údaje uspořádali novým způsobem, pomocí kódovacího paradigmatu, který zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání, interakce a následky. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 70) Během axiálního

kódování uvažujeme o tom, zda můžeme nějaké kategorie z otevřeného kódování sloučit či naopak rozdělit. (Hendl, 2005 s. 248) Různí autoři uvádí paradigmatický model trochu rozdílně, my jsme si vybrali model podle Strausse a Corbinové (1999, s. 72)

Příčinné podmínky → Jev → Kontext → Intervenující podmínky →
 → Strategie jednání a interakce → Následky

Jev je ústřední myšlenka, událost, případ. Zjistíme ho pomocí otázek: Čeho se údaje týkají? O čem je toto jednání?

Příčinné podmínky jsou události nebo jevy, které vedou k výskytu nebo vzniku jevu. Při hledání příčinných podmínek nám mohou pomoci slova jako: když, zatímco, od té doby, protože.

Kontext je soubor vlastností jevu. Říká nám, za jakých podmínek jsou uplatňovány strategie nebo interakce.

Intervenující podmínky jsou soubor podmínek vztahující se ke zkoumanému jevu.

Strategie jednání nebo interakce nám sdělují, že někdo něco dělá nebo říká v reakci na jev.

Následky jsou pro zakotvenou teorii důležité, mohou to být následky na lidech, věcech nebo to mohou být události či situace.

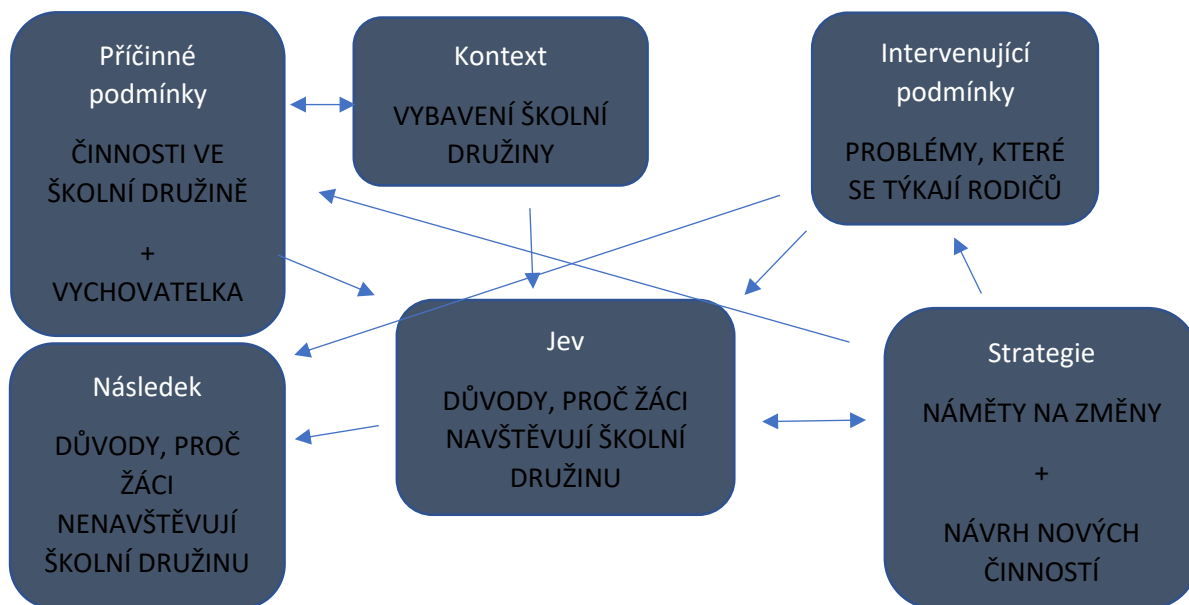

Schéma 1 Axiální kódování – Paradigmatický model dle Strausse a Corbinové (1999, upraveno dle autora)

6.2.2.4 Selektivní kódování

Po axiálním kódování přichází na řadu kódování selektivní, kdy vybereme ústřední jev a dáváme ho do vztahu s ostatními kategoriemi. Díky axiálnímu kódování jsme si vytvořili základ pro selektivní kódování, nyní kódování posuneme na vyšší úroveň analýzy. Naším cílem je vytvořit příběh. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 86, 87)

Jako ústřední jev jsme zvolili kategorii „Důvody, proč žáci navštěvují školní družinu“, protože ostatní kategorie s tímto jevem souvisí. Na tento jev působí ostatní kategorie, jako vybavení školní družiny. Dále žákům záleží na činnostech, které se v družině vykonávají. To, jestli žáci chodí do školní družiny, mohou ovlivnit i náměty na změny a nové činnosti, nebo jejich rodiče. Pokud uvedené kategorie nejsou správně nastavené, může to mít za následek, že žáci do družiny nechodí.

DŮVODY, PROČ ŽÁCI NAVŠTĚVUJÍ ŠKOLNÍ DRUŽINU

Kategorie „Důvody, proč žáci navštěvují školní družinu“ nám vypovídá o důvodech, proč žáci chodí do školní družiny. Jeden z hlavních kódů v této kategorii je zábava, tento kód se objevil ve většině rozhovorů se žáky, když odpovídali na otázku „Proč chodíš do školní družiny?“

Respondentka 4 *Protože je tam zábava.*

Respondent 2 *Je tam zábava, jsou tam hry, hrajem sportovní hry.*

Respondentka 3 *No, tak si tam chceme hrát a se nudíme.*

Pokud žáci chodí do školní družiny hlavně kvůli zábavě, naším úkolem jako vychovatelky je zajistit, aby se v družině žáci nenudili, proto by měl být program družiny dostatečně pestrý. Žádný žák by neměl sedět sám v koutě. V družině by měla být přátelská a bezpečná atmosféra. Další kód, který se v této kategorii objevil, jsou rodiče, tento důvod jsme zaznamenali u **respondenta 1**, který chodí do první třídy.

Respondentka 3 ještě uvedla důvod, že do družiny chodí kvůli kamarádům.

Podle **respondenta 6** jsou důvody pro přihlášení dětí do družiny, že tam čekají na kroužky nebo doučování a také je tam nad nimi dohled vychovatelek. Tato informace nám vypovídá o tom, že rodiče většinou družinu vnímají jako místo, kde jsou jejich děti hlídání. Tedy, že plní primárně sociální funkci. To, že družina by měla ovlivňovat volný čas žáků, už rodiče moc neřeší.

ČINNOSTI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ + VYCHOVATELKA

Do kategorie „Činnosti ve školní družině“ jsme přidali vychovatelku, protože za všechny činnosti zodpovídá a má je na starost. Tato kategorie zahrnuje činnosti, které žáky baví i ty které naopak dělají neradi. Myslíme si, že tato kategorie může hodně ovlivnit to, jestli žáci do školní družiny chtějí nebo nechtějí chodit.

Nejprve si přiblížíme činnosti, které jsou v družině oblíbené. Většina respondentů na otázky „Co tě ve školní družině baví nejvíc?“ nebo „Jaké aktivity baví žáky nejvíc?“ odpověděli sport.

Respondentka 7 *Celkově asi v tělocvičně. Hry s balonem, nějaký ty vybíjený a tady tohle to.*

Respondentka 8 *sport, tanec*

Respondent 2 *Vybíjená, karty, takový sportovní hry.*

Respondentka 4 *ty, sportování*

Na otázky „Jaké aktivity by sis přál v družině dělat častěji?“ a „Jaké aktivity by žáci rádi dělali častěji?“ odpověděla zase většina respondentů sport.

Dále se v této kategorii jako oblíbené činnosti objevily karty, tanec a stavebnice.

Jak je vidět žáci rádi sportují a vychovatelky to vědí. Obecně mají děti rády pohyb, ale doma většinou sedí u mobilu nebo u televize. Romské děti mají pohyb a tanec v krvi, proto bychom jim měly umožnit pohybové aktivity co nejčastěji. Do programu školní družiny by měly být rekreační činnosti zařazovány každý den a neměly by se stále opakovat stejné činnosti. Je na nás vychovatelkách vymýšlet stále nové činnosti a obohacovat tak program družiny.

Nyní se zaměříme na činnosti, které žáci nemají rádi. Na otázky „Co tě naopak nebaví?“ a „Jaké aktivity žáky v družině naopak nebaví?“ odpovídali respondenti nejvíce procházky, výtvarné a pracovní činnosti.

Respondent 2 *kreslit a vyrábět*

Respondentka 4 *Hm, když chodíme na procházky.*

Respondentka 8 *Výtvarné činnosti, pracovní činnosti a procházky.*

Jak je zřejmé z rozhovoru vychovatelka přesně ví, co žáky nebaví. Výtvarné činnosti a pracovní činnosti však do programu školní družiny patří, ale je potřeba pro tyto činnosti žáky správně namotivovat. Jak vidíme i tady je důležitá vychovatelka a její výchovné působení. Pokud žákům řekneme pojďte vyrobíme si sluníčko, aby už nám začalo jaro a bylo krásně a teplo. Budou ho vyrábět raději, než když jim jen řekneme pojďte dnes si vyrobíme sluníčko. Další činnost jsou procházky, které žáky nejspíš nebaví, protože nemají žádnou náplň.

VYBAVENÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY

Další kategorie je „Vybavení školní družiny“, zde se nám nejčastěji objevoval kód spokojenost. Na otázku „Jak si spokojený s vybavením školní družiny?“ odpovídali respondenti takto:

Respondent 1 *ano*

Respondent 2 *dobrý*

Respondentka 3 *jo*

Respondentka 4 *dobrý*

Respondentka 5 *dobrý*

Respondentka 7 *Já jsem spokojená, akorát je trošku menší tělocvična, což asi není úplně velký problém. Protože tady těch děcek vesměs není moc. Takže já si myslím, že úplně super.*

Respondentka 8 *Hry, stavebnice, sportovní vybavení jsem spokojená. Chybí materiál na výtvarné aktivity.*

Jen respondent 6 na tuto otázku nedokázal odpovědět vůbec, protože nemá představu o tom, jaké je ve školní družině vybavení. Jako další kódy v této kategorii jsme zaregistrovali nedostatek materiálu na výtvarné aktivity, nové hry a nové pomůcky na sport.

Dle našeho názoru i názoru respondentů je vybavení družiny vyhovující. Žáci mají na výběr ze široké škály deskových her a stavebnic. Sportovní náčiní stále škola doplňuje, ale přesto žáci dělají stále dokola ty samé aktivity, jako karty, Člověče nezlob se, Dobble a v tělocvičně florbal, fotbal, vybíjená a hod na koš. Zase jsme u vychovatelky, je na ní, aby žákům představila nové hry, vysvětlila jim pravidla nebo si je s žáky zahrála.

PROBLÉMY, KTERÉ SE TÝKAJÍ RODIČŮ

Rodiče nejenže ovlivňují to, jestli žáci chodí do školní družiny, ale mají vliv i na to jaké činnosti se v družině nekonají. Podle rozhovoru s respondentem 8 je zřejmé, že s rodiči je složitá komunikace, mají o své děti strach a také se o školu moc nezajímají.

Já Jaká je komunikace s rodiči?

Respondentka 8 *těžká, složitá*

Já Organizujete akce pro rodiče?

Respondentka 8 *ne*

Já Z jakého důvodu?

Respondentka 8 *Rodiče o ně nemají zájem. Když nějaké akce byly, tak skoro žádní rodiče nepřišli.*

Já Organizujete nějaké výlety v rámci družiny?

Respondentka 8 *ne*

Já Z jakého důvodu?

Respondentka 8 *Děti by nepřišly do školy. Rodiče by je nepustili do školy, protože se o ně bojí.*

O složité komunikaci s rodiči mluvila i **respondentka 7**. **Respondent 6** v rozhovoru uvedl, že s vychovatelkami nekomunikuje, že komunikuje s učitelkou. Dle našeho názoru vychovatelky málo komunikují s rodiči. Myslíme si, že správná komunikace by mohla spoustu problémů vyřešit.

NÁMĚTY NA ZMĚNY

„Náměty na změny“ je další kategorie, která může ovlivnit návštěvnost žáků ve školní družině. V této kategorii se nám objevil kód nic, který vypovídá o odpovědích většiny žáků, to může znamenat, že jsou žáci se vším v družině spokojeni nebo se jim jen nechtělo přemýšlet nad nějakou změnou. Jen **respondent 2** by chtěl zvětšit tělocvičnu. **Respondentka 8** by si ráda poskládala jinak tematický plán. Zvětšit tělocvičnu bohužel nejde. Je pravda, že při mnoha činnostech nás velikost tělocvičny omezuje. Proto, když je hezky chodíme na školní zahradu, která je prostorově větší. Paní ředitelka velikost tělocvičny několikrát řešila s obcí, která by nám mohla poskytnout větší místnost. Bohužel obec ji v požadavku nevyhověla. Tematický plán by si měla vychovatelka poskládat podle Školní vzdělávacího programu školní družiny a ten by měl navazovat na Školní vzdělávací program. Tematický plán pak musí schválit ředitelka školy.

NÁVRH NOVÝCH ČINNOSTÍ

Jako další kategorii jsme označili „Návrh nových činností,“ ovšem 6 respondentů uvedlo, že neví o žádné nové činnosti, která by měla v družině probíhat. Jen **respondent 2** uvedl stolní tenis a **respondent 8** výlety a exkurze. S výlety a exkurzemi je ale problém z důvodů, které jsou uvedeny v rozhovoru u kategorii „Problémy spojené s rodiči.“ Z našeho pohledu může tato kategorie do jisté míry ovlivnit to, jestli žáci chodí nebo budou chtít chodit do školní družiny. Pokud se v družině konají stále ty samé činnosti, žáky to brzy přestane bavit a z družiny se začnou odhlašovat. To bychom neměli dopustit, proto bychom měli i od žáků zjišťovat, co by chtěli dělat, ale také my sami vymýšlet nové aktivity. **Respondent 2** uvedl, že by rád hrál stolní tenis. Stůl na stolní tenis i další pomůcky jsou v tělocvičně k dispozici. Nevidíme problém v tom, stůl vytáhnout a rozložit. Vychovatelka nikdy v družině není sama a s pomocí asistentky

pedagoga stůl zvládnou nachystat. Samozřejmě tuto činnost nebudou dělat každý den, ale jednou za čas pro zpestření programu by to bylo fajn.

Na otázku, kterou jsme zjišťovali od žáků „Vymýšlí paní vychovatelky nové aktivity?“ nám sice 3 respondenti ze 4 řekli, že ano, ale když měli ty aktivity jmenovat, tak uvedli aktivity, které se v družině dělají běžně.

DŮVODY, PROČ ŽÁCI NENAVŠTĚVUJÍ ŠKOLNÍ DRUŽINU

Kategorie „Důvody, proč žáci nenavštěvují školní družinu“ se nám zdá jako následek všech předešlých kategorií. To, jestli žáci chodí nebo nechodí do školní družiny záleží ve velké míře na rodičích, dalším faktorem jsou peníze, i když ve škole v Měrovicích nad Hanou se za školní družinu platí jen 40 korun českých, pro některé rodiče jsou to vyhozené peníze. Družina rodičům přijde jako zbytečná, tyto důvody uvedla v rozhovoru **respondentka 5**.

Já Můžu se zeptat, proč Vaše dítě nenavštěvuje školní družinu?

Respondentka 5 *Nechce mi chodit do družiny.*

Já On nechce, nebo vy nechcete?

Respondentka 5 *On nechce ani já nechci.*

Já A proč máte nějaký důvod?

Respondentka 5 *Jako nemám důvod, ale přijde mi to zbytečný. Já jsem doma.*

Podobné důvody uvedla v rozhovoru **respondentka 8**.

Já Proč myslíte, že se do družiny hlásí čím dál méně žáků?

Respondentka 8 *Kvůli penězům, přijde jim to zbytečný platit za družinu. Taký jim to přijde jako ztráta času.*

Ovšem to, jestli žáci nechtějí chodit do školní družiny mohou ovlivnit i činnosti, které se v ní konají i to, jaké má družina vybavení.

6.3 Zhodnocení výzkumu

Pomocí výzkumu jsme chtěli odpovědět na dvě výzkumné otázky:

- Proč navštěvuje družinu stále méně dětí?
- Jak zlepšit chod školní družiny?

Abychom si dokázali odpovědět na tyto otázky museli jsme zjistit, z jakého důvodu žáci do školní družiny chodí a jak jsou v ní spokojeni, co rádi dělají a co naopak žáky nebaví.

Z výzkumu jsme zjistili, že ti žáci, kteří školní družinu navštěvují, jsou v ní spokojeni. Jsou činnosti, které žáci nedělají rádi, ale ty jim mohou vychovatelky různě zpestřit. Jak už jsme psali výše důležitá je motivace, když žáky správně namotivují, tak i vyrábění nebo výtvarné činnosti pro ně budou zábavné. Další činnost, která u žáků není oblíbená, jsou procházky. Pokud se procházce dá nějaké téma, nebo má procházka nějaký obsah, určitě to žáky bude bavit víc, než když jen někde jdou bez cíle se vyvětrat. Jdou vymyslet různé poznávací procházky nebo pokud to jde, mohou žáky rozdělit a zahrát šipkovanou.

Pro zlepšení chodu školní družiny by vychovatelky měly zařazovat nové aktivity, které v družině běžně neprobíhají a také činnosti často střídat. Žáci odpovídali, že program školní družiny je pestrý. Vychovatelka řekla, že pro tuto družinu je pestrý dost, ale pro družinu na jiné škole by to bylo málo. Nám program pestrý nepřišel. Žáci dělali stejné aktivity stále dokola. Dozvěděli jsme se, že žáci rádi sportují, tak mohou dělat různé turnaje, například fotbalový nebo florbalový turnaj, mohou zorganizovat dětskou olympiádu, různé překážkové dráhy. Je toho tolik co jde ve sportu vymyslet. Někteří žáci rádi tančí, tak mohou uspořádat taneční soutěž. A ne jenom ve sportu, v družině je spousta deskových her, které nikdo nehraje. Jde jenom o to, nové hry vytáhnout ze skříně a ukázat je žákům, vysvětlit jim pravidla, zahrát si je s nimi.

Dále je z výzkumu zřejmé, že na některé aktivity, které by žáci v družině mohli dělat, mají vliv rodiče. Myslíme tím výlety nebo exkurze, ale i různé akce pro rodiče. To, že rodiče nejeví zájem o školu a na připravenou akci nepřijdou, ovlivnilo vychovatelky tak, že už pro rodiče nic nechystají. Podle našeho názoru by stálo za to, rodičům vysvětlit, že když žáci pro ně nacvičují nějakou besídku, měli by si ten čas udělat a přijít se podívat. Dělají to pro svoje děti, které nacvičováním strávily spoustu času. Když se má jet na výlet, většina žáků zůstane doma, protože rodiče o ně mají strach. Proto škola organizuje výlety minimálně a školní družina žádné. Tady je taky potřebná komunikace s rodiči, vysvětlit jim, proč jsou pro žáky výlety a exkurze přínosné a zbavit je strachu o své děti. Když se pak doma s rodiči podělí o svoje nadšení z výletu, myslíme si, že je pustí znovu.

Z výzkumu jsme chtěli zjistit proč, se do školní družiny hlásí čím dál méně dětí. Náš předpoklad byl, že jeden z důvodů může být Covid a to, že během něho byly školní družiny zavřené a žáci si zvykli být doma, ale tento důvod se neobjevil u žádného z respondentů. Zjistili jsme, že jedna z příčin, proč žáci nechodí do školní družiny, jsou peníze. Tento důvod

nemůžeme nijak ovlivnit, za školní družinu je úplata daná a podle nás 40 korun českých není nijak velká částka. Další argument byl, že je družina ztráta času a jsme zase u komunikace s rodiči. Musíme jim vysvětlit, že družina není ztráta času, ale že se tam žáci učí, jak smysluplně trávit svůj volný čas. Mohou si tam hrát s kamarády, upevňovat si učivo, které nestíhají ve škole. Zásadní je tady i motivace. Měli bychom žáky i rodiče namotivovat, aby do družiny chtěli chodit, a to se nám nepovede, pokud budeme v družině dělat stále ty samé tradiční aktivity. Tak jen docílíme toho, že se nám žáci v průběhu školního roku začnou z družiny odhlašovat.

Diskuze

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak funguje školní družina V Měrovicích nad Hanou a případně navrhnout zlepšení jejího chodu, aby do ní žáci chodili rádi. Se zlepšením chodu družiny souvisí návrh nových volnočasových aktivit, které budou bavit romské žáky a nalákají je zpět do družiny. K tomuto cíli jsme zvolili dvě výzkumné otázky: Jak zlepšit chod školní družiny? Proč navštěvuje školní družinu stále méně žáků?

Můžeme říci, že ve školní družině by se mělo několik věcí změnit. Z výsledků vyplývá, že v družině neprobíhají všechny činnosti, které by měly. V teoretické části jsme si tyto činnosti popsali a nám v družině úplně chybí zájmové činnosti. Rekreačních činností je dle našeho názoru málo. Dále jsme v teoretické části uvedli, že by v družině měla převládat řízená činnost. Tady je to ovšem naopak a převládá činnost neřízená.

Na druhou otázku jsme nenašli jednoznačnou odpověď. Z výzkumu nám ale vyplývá, proč někteří žáci do družiny nechodí. Rodičům se za školní družinu nechce platit, i když částka není vysoká. Také jim docházka do školní družiny přijde zbytečná. U žáků, kteří se ze školní družiny odhlašují během školní roku, spatřujeme důvod v opakování stejných činností. Tito žáci se v družině začnou nudit a pomine tak u nich důvod proč se do družiny přihlásili, a to je zábava.

Balvín (1997, s. 63) uvádí, že volný čas romských dětí je naplněn pohybovými aktivitami, jako je sport a tanec. Další autoři, kteří se zabývali podobným tématem, jako například Šteinerová, která ve své bakalářské práci Volný čas romských dětí a mládeže v Královéhradeckém kraji zjistila, že romské děti baví nejvíce taneční kroužek a hned poté sportovní kroužek. Také Tkadlčík ve své diplomové práci, která se zabývá současnou romskou mládeží a specifiky trávení volného času z pohledu pracovníků nízkoprahových zařízení pro děti a mládež uvádí, že oblíbená činnost, pokud je organizovaná je tanec, což potvrzuje i naše zjištění, že romské děti mají v družině nejraději pohybové činnosti. Je zajímavé porovnat výzkum s bakalářskou prací Kaštanové Školní družina při malotřídní Základní škole a její role ve strukturaci volného času dětí mladšího věku. Tento výzkum probíhal s dětmi majoritní společnosti a bylo při něm zjištěno, že tyto děti nejvíc baví tvoření. Proto musíme souhlasit s Balvínem (1997, s. 14), který uvádí, že volný čas romských dětí má svá specifika. Měli bychom brát zřetel na to, s jakými dětmi ve školní družině pracujeme a přizpůsobit jim program družiny.

Co se týče programu školní družiny Bendl (2015, s 134) uvádí, že by měl být pestrý a různorodý, protože široká škála zájmových činností je důležitá pro další vývoj dětí. My však pestrost programu v družině postrádáme a myslíme si, že to je jedna z věcí, kterou bychom v družině měli změnit.

Podle Pávkové a Hájka (2007, s 67, 68) by vychovatelka měla umět žáky motivovat k různým činnostem. Myslíme, že i toto je problém naší družiny. Víme, že někdy je těžké děti k něčemu namotivovat, ale musíme to zkoušet různými způsoby a nevzdávat to.

Hájek, Hofbauer a Pávková (2011, s.134) uvádí, že vychovatelka by měla mít pochopení pro věkové zvláštnosti dětí, my bychom k tomu dodali, že by měla mít pochopení i pro zvláštnosti jiné kultury. Pokud pracuje s romskými dětmi, měla by znát jejich zvyky a tradice, aby věděla, jak s nimi pracovat.

Vychovatelkám v družině bychom doporučili zaměřit se na motivaci dětí. Jak jsme psali výše, víme že to není jednoduché, někdy se dětem nic nechce, ale pokud jim vychovatelky lépe porozumí a budou jim naslouchat, najdou si k nim cestu a přijdou i na tu správnou motivaci. Důležité je děti do ničeho nenutit, protože jak jsme uvedli, volnočasové aktivity jsou založené na dobrovolnosti. Vychovatelky by se měly zajímat o nové trendy ve volnočasových aktivitách a obohatit tak program družiny, aby se děti v družině nenudily a zažívaly stále něco nového.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá školní družinou v Měrovicích nad Hanou a zaměřuje se na trávení volného času romských dětí v této družině. Toto téma jsem si vybrala proto, že jsem v této školní družině pracovala jako asistentka pedagoga. Po mateřské dovolené bych se do této práce chtěla vrátit jako vychovatelka, proto si myslím, že bakalářská práce bude pro mě přínosem.

Cílem bakalářské práce bylo navrhnout případné zlepšení chodu školní družiny a nabídnout nové volnočasové aktivity. Také jsem chtěla zjistit, z jakého důvodu se do školní družiny hlásí čím dál méně žáků.

V teoretické části jsem se zabývala charakteristikou školní družiny a osobností vychovatelky, ale také činnostmi, které se ve školní družině konají. Dále jsem se zabývala termínem volný čas, volným čas dětí a činnostmi ve volném čase. Poslední kapitola bakalářské práce byla věnována charakteristice Romů, jejich rodině i výchově. Také jsem popsala, jaké problémy mají romské děti ve škole a jak tráví volný čas.

V praktické části jsem zjišťovala informace od žáků a vychovatelek ze školy v Měrovicích nad Hanou pomocí polostrukturovaného rozhovoru. K získání informací jsem využila i rodiče dětí, které tuto školu navštěvují. Rozhovor jsem analyzovala pomocí kódování a odpovědi jsem pak rozebrala pomocí selektivního kódování. Také jsem uskutečnila pozorování, které jsem zaznamenala pomocí časového snímku jednoho týdne školní družiny.

Za největší nedostatek školní družiny považuji, že v družině probíhá většinou neřízená činnost. Žáci si musí sami vymýšlet činnosti, které chtějí dělat. V činnostech školní družiny mi chyběla zájmová činnost, kterou bych uvítala, alespoň několikrát v týdnu. Zařadila bych i více rekreačních činností, které budou řízené vychovatelkou. Do dění školní družiny bych více zapojila rodiče a navázala s nimi lepší komunikaci.

Bakalářské práce by měla být přínosem pro vychovatelky, které pracují v této družině i podobných školních družinách. Měla by jim posloužit jako zamyšlení nad tím, co by šlo dělat lépe a co by šlo v družině změnit.

SEZNAM LITERATURY

- BAKALÁŘ, Petr. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004. Kontroverzně. ISBN 80-7220-180-8.
- BALVÍN, Jaroslav. *Romové a volný čas: sborník z 9. setkání Hnutí R v Brně, Pedagogická fakulta Masarykova univerzity, Kulturní a vzdělávací středisko pro romské děti a rodiče: 17.-18. října 1997*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. ... setkání Hnutí R. ISBN 80-902149-5-9.
- BALVÍN, Jaroslav. *Výchova a vzdělávání romských žáků jako pedagogický systém*. Praha: Radix, 2004. ISBN 80-86031-48-9.
- BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
- DAVIDOVÁ, Eva. *Romano drom: cesty Romů: 1945-1990: změny v postavení a způsobu života Romů v Čechách, na Moravě a na Slovensku*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995. ISBN 80-7067-533-8.
- GERYKOVÁ, Vlasta a kol.. *Manuál vzdělávacího programu rozvoje funkční gramotnosti romské mládeže*. Moravskoslezský kraj: Moravskoslezský kraj, 28. října 117, Ostrava, 2008.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. 3. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- KALEJA, Martin. *Determinanty hodnotových konstruktů ve vzdělávání romských žáků základních škol*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7464-233-3.
- KALEJA, Martin a KNEJP, Jan. ed. *Mluvme o Romech: Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-708-3.
- KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
- MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina a HÁJEK, Bedřich. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.

SPOUSTA, Vladimír. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9.

SPOUSTA, Vladimír. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1275-7.

SPOUSTA, Vladimír. *Teoretické základy výchovy ve volném čase: (Úvod do studia pedagogiky volného času) : [Určeno pro stud. fak. pedag. MU v Brně]*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1007-x.

STRAUSS, Anselm L. a CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a SMĚKAL, Vladimír. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901737-9-9.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Informace k přihlašování a přijímání do školních družin a školních klubů. *MŠMT ČR* [online]. MŠMT ČR, 2014 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/informace-k-prihlasovani-a-prijimani-do-skolnich-druzin-a?source=rss&fbclid=IwAR0tiC49zfcF4lbp9dB56p1q2iEXtpIhPvAunEUuGih3KyA6EXt6gagnSuQ>

Poříd'te si časový snímek. *Herout.net* [online]. 2011, 22.8.2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.herout.net/blog/2011/08/poridte-si-casovy-snimek/>

Romská národnostní menšina. *Vláda České republiky* [online]. Praha: Vláda České republiky, 2022, 21.10.2022 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/romska-narodnostni-mensina-16149/>

SEDLÁČKOVÁ, Denisa. České školství a romské děti - jde to spolu dohromady?. *IQ Roma servis* [online]. 2021, 2.2.2021 [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://iqr.s.cz/ceske-skolstvi-a-romske-deti-jde-to-spolu-dohromady/>

Školský zákon ve znění účinném ode dne 1. 2. 2022. *MŠMT ČR* [online]. Praha: MŠMT ČR, 2020 [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

ZORMANOVÁ, Lucie. Romské děti ze sociálně vyloučených lokalit předškolního věku a jejich příprava na školu. *Metodický portál RVP* [online]. Metodický portál RVP, 2015, 8.9.2015 [cit. 2023-03-28]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/20139/ROMSKE-DETI-ZE-SOCIALNE-VYLOUCENYCH-LOKALIT-PREDSKOLNIHO-VEKU--A-JEJICH-PRIPRAVA-NA-SKOLU.html>

Seznam schémat

Schéma 1 Axiální kódování – Paradigmatický model dle Strausse a Corbinové

Seznam příloh

Příloha č. 1 Ukázka rozhovoru s respondentem 2

Příloha č. 2 Ukázka rozhovoru s respondentem 6

Příloha č. 3 Ukázka rozhovoru s respondentkou 7

Příloha č. 3 Fotografie školy (fotografie autorky)

Příloha č. 4 Fotografie školní družiny (fotografie autorky)

Příloha č. 5 Fotografie školní tělocvičny (fotografie autorky)

Přílohy

Příloha č. 1

Respondent 2

Můžu se tě zeptat, kolik ti je let?

12.

Do které třídy chodíš?

Do páté.

Proč chodíš do školní družiny?

Je tam zábava, jsou tam hry, hrajem sportovní hry.

Co tě ve školní družině baví nejvíc?

Vybíjená, karty, takový sportovní hry.

Co tě naopak nebaví?

Kreslit a vyrábět.

Jsi spokojený s pestrostí programu družiny?

Ano.

S čím konkrétně?

Se vším.

Jakou novou aktivitu bys v družině uvítal?

Ping-pong.

Jaké aktivity by sis přál v družině dělat častěji?

Hrát karty.

Jak jsi spokojený s vybavením družiny?

Dobrý.

Přál by sis nějaké nové vybavení?

Ne.

Jak se ti líbí přístup paní vychovatelek?

Jak kterých a jak kdy.

A co se ti nelíbí konkrétně?

Nevím.

Nebo se ti naopak konkrétně líbí?

Že pomáhají, takový věci.

Vymýšlí paní vychovatelky nové aktivity?

Ano.

Jestli ano, vzpomeneš si na nějakou?

Třeba město, jméno, zvíře, věc.

Děláte nějaké akce pro rodiče, například vánoční besídku?

Myslím, že ne.

Chodíš rád s družinou ven?

Ne.

Pokud ne, z jakého důvodu?

Nechce se mi chodit.

Kdybys mohl v družině cokoli změnit, co by to bylo?

Zvětšit tělocvičnu.

Příloha č. 2

Respondent 6

Kolik vašich dětí navštěvuje tuto základní školu?

Dva.

Do které třídy chodí?

Do první a třetí.

Chodí oba dva do družiny?

Ano.

Můžu se zeptat, proč Vaše děti navštěvují školní družinu?

Protože oni tam maj kroužky a tohle, že takže nechtěj přijít dom, že takže už tam zůstávají tu chvíli v té družině. Potom maj ty kroužky, to doučování, a tak no. Tak časově to tak vychází.

Je nějaká aktivita, kterou byste v družině uvítal, nějaká činnost, co by tam měli dělat?

Já nevím, co se tam třeba děje v té družině.

Jak Vám vyhovuje pracovní doba školní družiny?

Dobře.

Jste spokojeni s prací vychovatelek?

Já si myslím, že jo.

Jaká je komunikace s vychovatelkami?

Já se nejvíc bavím s učitelkama. S vychovatelkama ne.

Organizuje družina nějaké akce pro rodiče?

Nevím o tym.

Jestli ne, jaký myslíte, že je důvod?

To nevím.

Myslíte si, že je nabídka volnočasových aktivit dostatečně pestrá?

Já si myslím, že jo.

Pokud ano, co se Vám nejvíc líbí?

Tady jde hlavně o to, jak jsem říkal, že prostě ten čas jako tam jsou a jsou hlídány.

Jak hodnotíte vybavení školní družiny? Byl jste tam někdy? Víte, jaké mají vybavení?

Ne.

Uvítali byste nějaké nové vybavení?

Nevím.

Kdybyste mohl cokoli změnit, co by to bylo?

V létě oni hlavně moc sportují. Já si myslím, že oni přijdou dom úplně uřícení a takhle. Určitě ten sport jo a ty pomůcky na ten sport určitě, kdyby dostali, tak to bych byl jenom rád, že. Já

vidím, že oni přijdou úplně uřícení a jsou unavení. Z jedné stránky je to dobrý. No a jestli dostanou nějaký pomůcky na ten sport, tak budu jenom rád.

Příloha č. 3

Respondentka 7

Můžu se zeptat, jak dlouho pracujete v této školní družině?

Ted'ka to bude druhý měsíc.

Proč myslíte, že se do družiny hlásí čím dál méně žáků?

Na to popravdě asi nedokážu odpovědět.

Jaké aktivity žáky baví nejvíc?

Celkově asi v tělocvičně. Hry s balonem, nějaký ty vybíjený a tady tohle to.

Jaké aktivity v družině je naopak nebaví?

Některý nebaví čtení zezачátku. To je takový různý, jak kterej den.

Je nějaká aktivita, kterou byste ráda zařadila do školní družiny?

Těžko asi říct takto.

Jaké aktivity by žáci rádi dělali častěji?

Asi sportovní.

Myslíte si, že je program školní družiny dostatečně pestrý?

Já myslím, že určitě ano.

Jmenujte alespoň nějaké aktivity, které děláte?

Jelikož tady bývá doučování a ty kroužky. Tak s těma děčkama je to takový že, jak to říct. Nejde dělat, jak kdyby jedna činnost se všema děčkama. Takže je to takový celý rozkouskovaný všechny ty činnosti. Takže to máme třeba rozdělaný na více těch dnů.

Jaká je komunikace s vedením školy?

Já si myslím, že bez problémů.

Jaká je komunikace s rodiči?

Ta už je horší komplikovanější.

Organizujete akce pro rodiče?

Zatím jsem ještě nezažila tady.

Organizujete nějaké výlety v rámci družiny?

Já jsem osobně teda nebyla.

A nevíte, jestli se dělají?

Těžko říct, nechci říkat tak z hlavy.

Jak jste spokojena s vybavením školní družiny?

Já jsem spokojená, akorát je trošku menší tělocvična, což asi není úplně velký problém. Protože tady těch děcek vesměs není moc. Takže já si myslím, že úplně super.

Jaké nové vybavení byste si do družiny přála?

Ani momentálně mě nenapadne.

Je plán školní družiny provázaný se školním vzdělávacím programem?

ano

Jmenujte nějaké příklady?

Na to asi úplně, spíš nevím, jak vám mám na to odpovědět. To se asi zeptejte někoho, kdo je tu dýl.

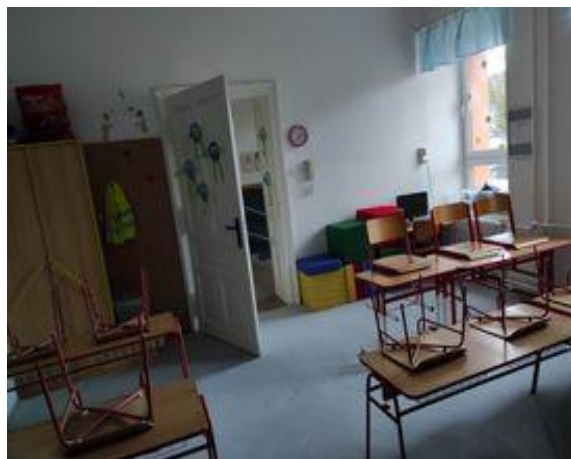
Kdybyste mohla cokoli změnit, co by to bylo?

Hodnějši děti.

Přílohy č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6

Anotace

Jméno a Příjmení:	Eva Kiššová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka Plischke, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Romské děti a jejich trávení volného času ve školní družině v Měrovicích nad Hanou
Název v angličtině:	The Roma children's free time and the time at after school club at Měrovicích nad hanou
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje romským a dětem a jejich trávení volného času ve školní družině v Měrovicích nad Hanou. V teoretické části charakterizuje školní družinu, vychovatelku, volný čas a činnosti ve volném čase. Popisuje romské etnikum a jeho specifika. Cílem práce je prozkoumat, jak žáci v této družině tráví čas a navrhnout případné zlepšení a nové aktivity pro tuto školní družinu. Praktická část zahrnuje empirický výzkum, který se skládá z časového snímku a polostrukturovaného rozhovoru s žáky a vychovatelkami se školní družiny a rodiči žáků.
Klíčová slova:	školní družina, vychovatelka, volný čas, Romské děti, žáci
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis illustrates how the Roma's children spend their free time in a after school club in Měrovice nad Hanou. The theoretical part describes the after school club, the tutor, free time and the activities in free time. It talks about the Roma's ethnicity and it's nature. The goal of this thesis is to look at how pupils spend their free time in the after school club and make possible improvement suggestions and propose new activities for the after school club. The practical part contains empirical research which is made out of time frame and the semi-structured interviews with pupils, and the teachers from after school club and pupil's parents.
Klíčová slova v angličtině	after school club, teacher from after school club, free time, Roma children, pupils
Přílohy:	Rozhovor 3x

	Fotografie 5x
Rozsah práce:	54 + 7 stran příloh
Jazyk práce:	český